

Oulun koulun pojat eivätois-
taiseksi ole ehtineet Oulun
yliopiston rehtoreiksi, eivätpä
edes vararehtoreiksi, vaikka
heitä onkin ollut ja on jo monen
professorin haltijoina. Mui-
den yliopistojen rehtoreiksi
heitä kyllä on kerinnyt, vii-
meksi Paavo Koli Tampereen
yliopistossa. Vanha polvi, mi-
nua vielä vanhemmat parhai-
ien, muistaa, että 1920 peruste-
tun Turun yliopiston ensim-
mäiseksi rehtoriksi 1921 valit-
tiin yliopiston historian profes-
soriksi nimetty Artturi H.
Snellman-Virkkunen. Hän hoi-
ti tätä luottamustehtävää kuole-
maansa v. 1924 saakka.

Artturi H:ta seurasi rehtori-
na toinen Oulun lyseon kasvat-
ti Veikko Antero Koskenniemi,
joka oli kutsuttu kotimaisen ja
yleisen kirjallisuuden profes-
soriksi samana vuonna kuin
Virkkunen omaan professuu-
riinsa. Veikko Antero piti reh-
torinujjaa kädessään v. 1932
saakka.

Aiheen tähän pakinaan sain
siitä, että törmäsin vanhoja lu-
kiessani oululaiseen Turun
yliopiston rehtoriin, joka itsel-
leni oli yllätys. Pitihän se tie-
tää, mutta oli päässyt unohtu-
maan. Jo Sara Wacklin kertoo
"Safasissa muistelmissaan"
tästä kuuluisuudesta. Kerto-
muksen nimi on Aulénin suo-
mennoksen mukaan Professor
Bergbom. Sara kirjoittaa hä-
nestä ja hänen perheestään
kauniisti ja lämpimästi.
Kemistä Oulun kihlakunnan
kruununvoudiksi siirtynyt
Jakob Bergbom Erikinpka
kuoli 1796. Pesä oli jokseenkin
varaton, niin että kotona vielä

olleiden lasten koulutuskin oli
uhattuna. Jaakko oli naimisis-
sa Catharina Calamniuksen
kanssa, joka oli oululaisen
kauppiaan, tehtailijan ja lai-
vanvarustajan Johan Calam-
niuksen ja Maria Siniuksen,
varakkaan kauppiaantyttären,
tytär. Sara-mamselli muiste-
lee 50 vuotta tämän jälkeen:
"Lapsistansa oli kolme vielä
turvatonta ja ne jäivät suur-
rimpaan köyhyyteen äitinsä
luokse, joka murhetten runte-
lemana ei mitään voinut toi-
mittaa niitten elättämiseksi."
Vanhin tytär, näyttää olleen
Beata Bergbom, "ihana tyt-
tö", silloin kaksikymmenke-
säinen (Saran mukaan 16) oli
kuitenkin niin toimielias, että
piti huolen v. 1785 syntyneen
Fredrikin koulunkäynnistä.

Tästä Fredrikistä Sara ker-
too hyvin hauskaasti, joskin il-
meisesti hieman mielikuvitus-
ta käyttäen. Poika oli lahja-
kas: "Pian oli Fredrik Berg-
bom koulun ylin." Alex. Dahlin
korvaamattoman triviaalikou-
lun historiikin mukaan Fred-
rik kävi Oulussa vain IV:n luok-
kan ja kirjoittautui 1802 Turun
akatemiaan. Päästötodistuk-
sen mukaan hän oli älykäs, ah-
kera, säädyllinen ja köyhä.
Opiskelurahansa hän ahersi
kokoon kotiopettajana v. 1810
hän oli maisteri, promovoiitiin
priimukseksi, ja jo 1811 teo-
reettisen filosofian dosentti,
sittemmin apulainen (apul.
prof.) ja 1823 professori.

Vuonna 1825 Fredrik Berg-
bom valittiin Turun yliopiston
rehtoriksi, mitä virkaa näyt-
tää hoitaneen seuraavankin
vuoden. Sisarensa hyvyyden

hän yritti palkita ottamalla
luokseen tämän kaksi lahja-
kasta poikaa Johan Jakob ja
Bror Nervanderin, kun sisar
puolestaan oli yllättäen jäänyt
leskeksi. Turku paloi syksyllä
1827, ja yliopisto Helsinkiin
siirrettynä jatkoi Aleksanterin
yliopistona 1828. Professori
Bergbom hoiti professuuriaan,
mutta kuoli yllättäen jo 1830.
Wacklin kirjoittaa: "Näytti
siltä, kun olisi vasta kuole-
mansa jälkeen häntä arvonsa
mukaan osattu kunnioittaa.
Sillä Porthanin hautajaisten
perästä ei anoatakaan kuole-
majuhlaa akatemiassa juhla-
lisemmin vietetty, kun rohves-
sori Bergbom'in v. 1830 Helsin-
gin kirkossa."

En malta tutkia, ketkä toi-
mivat Turun—Helsingin van-
han yliopiston rehtoreina
Bergbomin jälkeen, mutta v.
1875 valittiin joka tapauksessa
silloinen vararehtori Zachris
Toppius Zachriksenpoika reh-
toriksi. Professori hänestä oli
tullut 1854. Rehtoraattiaan Z.
T. hoiti vain yhden vaalikau-
den, vuoteen 1878.

Zachris eli Sakari, kuten
useimmiten kirjoitetaan, oli
saman triviaalikoulun poikia
kuin Bergbom. V. 1818 synty-
nyt Z. T. kävi koulua Oulussa
1829—32. Isä-lääkäri Z. T. van-
hempi halusi, että poika oppi
Oulussa mm. suomen kieltä,
koska sitä ei ollut puhuttu
Uudessakaarlepyyssä. Zachris
asui setänsä, monitoimisen
kaupunginlääkärin, professori
Gustaf Toppeliuksen luona
Torikatu 16:ssa. Rouva Maria
Toppius oli nuoren ZT:n
musteri, lääkärioveljekset oli-
vat nimittäin naimisissa uus-
kaarlepyyläisten sisarusten
kauppiaantyttären Maria ja
Sofia Calamniuksen kanssa.
Näin Zachris oli sukua myös
em. Fredrik Bergbomille.

Jäiköhän minulla montakin
oululaista yliopistonrehtoria
mainitsematta?